

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Monstris Et Monstrosis, Qvam Mirabilis, Bonvs, Et
Ivstvs, In Mvndo Administrando, Sit Devs, Monstrantibvs**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1647

Capvt XV. Suismet homines vitijs in quales bestias transmutentur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51168](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51168)

CAPVT XV.

*Suismet homines vitiis in quales bestias
transmutentur?*

§. I.

*Vitij homines, non naturâ, sed moribus in
bestias mutari.*

 Vi mores hominum ingeniaque, vult inspicere, neque naturam, neque naturæ Authorem, immò neq; admodum Dei hominumque calumniatorem, tanquam monstrorum causam, sed se ipsum potius intelligit, aut eos, qui monstrositate aliqua afficiuntur, trutinæ dignos esse. Siquidem illi sunt potissimum monstrorum causa, in quorum ea pœnam vel Deus, vel natura à Deo gubernata, vel hostis humanæ gentis mittit, aut efficit. Quanquam ea indole sunt homines depravati; vt non expectent manum de cælo punientem; præueniunt enim iram diuinam, & antè ex seipsis monstra efficiunt, quàm alijs monstris puniantur. Non enim solis veneficijs, sed omnibus quoque ceteris vitijs homines in bestias transformantur.

Quod non eo intellectu capiendum est, Isidor. Bas
fil. lib. de

Ll 5

tem

annata
anima
Clemens
Alexand.
lib. 4.
Strom.
c. 9.

tem Alexandrinum, physicam quandam, & portentosam hominis, pro vitij qualitate, in varia ferarum ac etiam plantarum genera transformationem inuexit. Verba Clementis sunt: *Basilidis sectatores vitia & animi perturbationes consueverunt vocare προσαστήματα, id est, appendices; & ea esse quosdam in essentia spiritus appensos animae ratione praeclita, per quandam conturbationem & confusionem principalem: & alias rursus spirituum adulterinas, & diuersi generis naturas is adnasci, utpote lupi, simiae, leonis, ursi, quorum proprietates, quae visione in anima apprehenduntur, animae cupiditates animalibus dicunt assimilare. Quarum enim ferunt proprietates, earum opera factaq; imitantur. Et non solum cum rationis expertium animalium appetitionibus, & visionibus coniunctionem ineunt & familiaritatem, sed etiam plantarum emulantur motus & pulchritudines, propterea quod plantarum quoque adiunctas habeant proprietates: habere autem etiam habitus proprietates, utpote duritiem adamantis. Haec Basilidis sectatores docuerunt. Erroris est; & quia pertinacia accedit, haeresis, & stulta impietas, quam, praeter dictum Clementem, omnia refellunt, quae*

à re-

à recentioribus hæreticorum confutatori-
bus scripta sunt, in non dissimile sententiæ
monstrum à Matthia Flaccio Illyrico fa-
tuè excogitatum. Itaque quæ nos allaturi
sumus, non de physica, sed morali & me-
taphorica transmutatione sunt accipien-
da, quæ non in natura, sed in similitudinè
morum consistit. Quo pacto & Prophetæ
loquuntur, vt ille cum ait: *Nolite fieri sicut*
equus & mulus, quibus non est intellectus.
Non dixit, *Nolite fieri equus & mulus, sed*
sicut equus & mulus. Sat ignominia est ho-
mini, satisque monstruosum, si *comparatur*
iuuentis insipientibus, & similis fiat illis. Si
enim insipiens est, maximo hominis orna-
mento caret, quod est, sapere. Neq; con-
tumeliosius potest quisquam ab altero ap-
pellari, quàm si *pecus, si bestia, si canis, si*
asinus, si porcus, aut bellua appelletur.

§. II.

*Peccatis rationem sopiri, qua sola à brutis
distamus.*

Atqui omnino, quisquis peccat, vel in
magnam, vel in paruam bestiam abit, pro
peccati vel magnitudine, vel paruitate.
Quid est homo? ait Epictetus, *Animal ratio-
ne pradium, ac mortale* (quod addit, quia
&

amphiq
-ia buq
x. l. axi
& d

Psal. 31. 9.

Psal. 48.

13.

Epictetus
apud Ar-
rian. l. 2.
c. 9.

& ipse cum Porphyrio, & antiquis Philo-
sophis putauit, Angelos esse animalia quæ-
dam, sed immortalia) *Cum dicimus ipsum
compotem rationis, à quibus eum separamus
rebus? A feris bestiis, scilicet. Num ab alijs
quibusdam? Ab ouibus quoque & similibus.
Vide ergo, ne quid tanquam bestia feceris. Quod
si facias, hominem perdidisti; non prestans id,
quod præstandum tibi erat. Quin etiam vide,
ne quid feceris tanquam ouis: si non caueris,
hac quoque ratione hominem perdideris. Que
sunt igitur illa, quæ facimus tanquam oues?
Quando nimirum ventris gratia, aut penis,
aut alias temerè quid agimus, quando sordi-
dè, quando oscitanter. Quò degenerauimus?
In naturam ouium. Quid amisimus? ratio-
nis usum. Quando crudeliter, perniciosè, in-
citatè, vehementer; quam in naturam des-
ciuimus? Ferarum. De cetero itaq; nonnulli
ex nobis magnæ sunt bestia, quidam verò su-
mus parua bestiola, & malefica, quas abomi-
nando & detestando dicere solemus, Deuoret
me potius leo. His omnibus naturis id, quod
de se promittit homo, aboletur. Quàm mul-
tùm autem aboleatur vnà ex Seneca discere:
Omnia suo bono constant, ait, Vitem fertili-
tas commendat, sapor vinum, velocitas ser-*

Senec. ep.
76.

vum

um. Quare fortia dorso iumenta sint, qua-
 ris? quia eorum hic unus est usus, sarcinam fer-
 re. In cane sagacitas prima est, si inuestigare
 debet feras; cursus, si consequi; audacia, si
 mordere & invadere. Id in uno quoque opti-
 mum est, cui nascitur, quo censetur. In ho-
 mine optimum quid est. Ratio: hæc antecedit
 animalia, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta
 proprium homini bonum est: cetera illi cum
 animalibus satisque communia sunt. Valer? &
 leones. formosus est? & pavones. Velox est?
 & equi. Non dico, in his omnibus vincitur.
 Non quero, quid in se maximum habeat,
 sed quid suum. Corpus habet? & arbores. Ha-
 bet impetum & motum voluntarium? & be-
 stia & vermes. Habet vocem? sed quanto cla-
 riorum canes, acutiorum aquile, grauiorem
 tauri, dulciorum mobilioremque lusciniæ? Quid
 in homine proprium? Ratio. Hæc recta & con-
 summata felicitatem hominis implevit. Ergo si
 omnis res cum bonum suum perfecit, laudabilis
 est, & ad finem naturæ suæ peruenit, hominibus
 autem suum bonum Ratio est, si hanc perfecit,
 laudabilis est, & finem naturæ attingit. Hæc
 ratio perfecta, virtus vocatur, eademque hone-
 stum est. Id itaque unum bonum est in homine,
 quod unum hominis est. Nunc enim non qua-
 rimus

rimus

rimus, quid sit bonum, sed quod sit hominis bonum? si nullum aliud est homini, quàm ratio: Hæc erit unum eius bonum, sed pensandum cum omnibus. Si sit aliquis malus, puto improbabitur: si bonus, puto probabitur: Non dubitas, an hoc sit bonum: dubitas, an solum bonum sit. Si quis omnia alia habeat, valetudinem, diuitias, imagines multas, frequens atrium, sed malus ex confesso sit: improbabis illum. Item, si quis nihil quidem illorum, quæ retuli, habeat, deficiatur pecunia, clientû turba, nobilitate, & auorum proauorumq; serie, sed ex confesso bonus sit: probabis illum. Ergo est unum bonû hominis: quod qui habet, etiam si alijs destituitur, laudandus est: qui non habet, in omnium aliorum copia damnatur ac reijcitur. Quò vsque reijcitur? vsq; ad gradum bestiarum juxta illud: Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Non est magnus gradus ab equo ad asinum; vterq; enim ratione caret. Magnus gradus est ab homine ad pecus. Cùm ergo contra rationē agat, quisquis peccat; quânto magis quis peccat, tantò magis etiam à ratione recedens ad bestię indolē accedit. Sic incorruptibilis anima corrumpitur,

Et contracta suis è partibus obbrutescit.

§. III.

Psal. 48.
13.

Lucret;
lib. 3.

§. III.

In quasnam bestias homo malus ex Epicteti
sententia vertatur?

Quas verò in bestias mutantur homi-
nes, eversa per peccatum rationali natura,
indicavit haud obscure idem Epictetus,
apud Arrianum his verbis. *Melius quid-* Arrian:
dam habes carne. Quare, misso illo & negle- l. 1, cap. 3a
cto, carni duntaxat es deditus? Ob huius so-
cietatem declinantes à meliore, natura quidem
lupis similes effimur, dum sumus perfidi &
insidiosi, & ad nocendum parati: leonibus, quia
feri, & immanes ac truculenti: maxima verò
pars vulpecula sumus, aut si quid aliud in ani-
malibus pro monstruoso habetur. Etiamné aliud
quiddam est maledicus, aut maleuolus homo,
quàm vulpes, aut si quid ea est vel ignobilius
vel contemptius? Circumspicite itaq; & cura-
te, ne quando huiusmodi calamitatibus obno-
xios fieri vos accidat. Et alio libro. Quid Idem l. 4.
verò est, quod illū hominem esse dixisti? Quaeq; cap. 5.
enim res ex figura simplice non est indicanda;
alioqui cereum quoq; malum pro malo habeas;
ipsumq; & odorem & saporem mali habere
contendas. Figura externa circumscriptio satis
non facit, ut rem esse aliquam pronunciemus.

Quam-

Quamobrem ut homo dicatur quispiam, satis non est, nasum & oculos habere: sed cum hominem esse censeo, si ita ut hominem decet, senserit. Aliquis est, qui rationem non percipiat, nec castigatus obtemperat: Talis nimirum pro asino est habendus, pudorisque sensum deposuit omnem, inutilis est, & quidvis potius quam homo. Is nimirum querit aliquem, quem calcibus, aut dentibus impetat. Quocirca nec asinus est, nec ovus, sed fera quadam, & immanis bestia.

§. IV.

Philonis & S. Gregorij Nysseni de hominis in bestiam metamorphosi sententia.

Ne autem Epictetus hæc ex schola Stoicorum, censurâ quadam Stoicâ, haussisse videatur, etiam alios in hanc sententiam iuisse monstrabimus. Philo doctissimus Iudæus, Chaldaei, inquit hominem Enos vocant, ac si solus verè homo sit, qui res bonas expectat, & bona spe se sustinet. Vnde manifestum est, quod spe carentem non hominem existimant, sed bestiam humana forma preditâ, cui desit spes proprium ornamentum humana anime. Immò usque adeò talis est bestia humana forma predita, ut D. Gregorius Nyssenus in illud: Et presit bestiis ita scribat: Impera

Philo in
lib. de
Abrahâ.
circa ini-
tium.

S. Greg.
Nyssen.

pera bestijs omnibus, quae sunt in te. Quid? in-
 quies, egone in me ipso bestias habeo? In verò
 bestias habes, & eas quidem innumerabiles,
 plurima in te est bestiarum multitudo. Ac ne
 me contumeliosum existimes, dic, amabo, par-
 uane est bestia iracundia, quando latrat in
 corde tuo? nonne ea est quouis cane crudelior?
 Quid? in callido animo tuo dolus latitans,
 nonne quouis vrsò fraudulento sauior est?
 Quid? nonne fera est hypocrisis, vel immani-
 ma? Qui autem impetu rapitur ad contume-
 liam nonne scorpium est? Qui praeceps ad vin-
 dictam ultionemq; fertur, nonne est vipera
 grauisima? Quid auarus ipse? nonne lupus est
 rapacissimus? Nulla in nobis fera non inue-
 nitur. Qui feminarum amoribus insaniunt,
 nonne furiosi sunt equi? Equi amatores, in-
 quit, & emissarij facti sunt, vnusquisq; ad
 uxorem proximi sui hinniebat. Sic in alicuius
 fera naturam quisq; conuertitur, vt aliquo
 animi vitio, perturbationeq; vincitur. Ex
 quo fit, vt innumerabiles in nobis sint ferae.
 Credis igitur te ferarum esse dominum, ac
 principem, si illis, quae foris sunt, imperes, eas
 autem quae intus versantur non domes, ac re-
 gas? Quorsum tibi ratio, qua leones vincis,
 eorumq; fremitum non reformidas, cum ipse
 M m dentibus

orat. 1. de
 hom. pro
 creat.

dentibus frendas, ut Leo, & præ iracundia vocem confusam, & perturbatū clamorem emittas? Quid enim gravius aut acerbius est, quam cum iracundia furor totus erumpere nititur, nec intus ullo modo contineri potest? cum ab aliqua perturbatione victus est homo, non iam ipse imperat, sed in eius animo perturbatione dominatur. Quamobrem cum ita creatus sis, ut bestiis imperes, & serpentibus, & volatilibus, perturbationibus impera. Ne permittas cogitationem tuam sublimem vagari. Ne sinas animum tuum leuitate instabilem ferri. Datur est tibi ut auibus præsias: absurdum erit si visca volantes illas ita capias, ut ipse leuis sis, efferrarisq; superbia. Ne sublimes spiritus tollas, ne intumescas, ne tibi nimium placeas, aut plus de te sentias, quam patiatur humana conditio. Ne laudibus inflatus extollaris, ne te ipse iactites, aut magnum aliquid esse putes. Alioquin eris volucrum similis, qua natura leuis & instabiles huc illuc feruntur, & volitant. Tuum igitur animum moderare, eiq; imperare, si vis rebus omnibus imperare. Hæc ratione nobis in animantia attributum imperium nunc monet ac disponit, ut ipsi nobis imperemus.

§. V.

D. Chrysostomi, & Isidori eius imitatoris de eadem re verba.

Colo

Consonat D. Nysseno D. Chrysofomus his verbis, dum fidelem non ex fidei legibus viuentem ita castigat: *Quid verò fidelem dico? Nec enim es homo, si manifestè possum videre. Cùm namq; tanquam asinus recalcitres; lasciuias autem ut taurus; tanquam equus verò post mulieres hinnias; ventri tanquam ursus indulgeas; & ut mulus carnem impingues; & malum memoria teneas, velut camelus; porrò rapias quidem ut lupus; at ut serpens irascaris; ferias ut scorpius; sis subdolus ut vulpes; nequitia verò tanquam aspis & vipera venenum serues; at sicut ille malignus demon fratres impugnes: quomodo te cum hominibus connumerare valeam, talis in te natura signa cùm non intuear? Hæc ille, qui alibi addit, brutum quodlibet vnicam bestiam esse; qui verò à virtute deflectit, in tot bestias, quot peccata admittit, transformari. Imitatur idem magnus Chrysofomi æmulator, ac aliquando auditor, Isidorus Pelusiota his verbis: *Sirem accuratè atq; exactè perpendere velimus, non in mentis duntaxat: sed etiam truculentis feris comparari posse videtur, immo etiam eas superat, qui turpium affectionum ac libidinum amator est. Quodq; mirum, atque ab**

S. Chryf.
hom. 4.
in Matth.

Idem
hom. 1.
in Ioan,

Isidor.
Pelusiot.
lib. 2. ep.
135.

M m 2

homi-

hominum opinione alienum est, quæq; fera
 unitantum vitio seruit: at qui hominis spe-
 ciem habet, omnibus vitijs in unum congestis
 & cumulatis, ultra eorum temeritatem &
 amentiam progreditur. Ac ne me hyperbolice
 loqui putes, res ipsas incorrupta mente perpen-
 damus. Cum enim quispiam ut taurus subsul-
 tat; ut asinus calcitrat; ut salacissimus equus
 in feminas hinnit; ut ursus voracitati studet;
 ut mulus corpus saginat, ut camelus iniuria-
 rum memoriam retinet; ut leo irascitur; ut
 lupus rapit; ut scorpium ferit; ut serpens subdo-
 lus est; improbitatis venenum ut vipera con-
 servat; opes denique, vel, ut rectius loquar,
 peccata cumulat, ut scarabeus scarabeas, quo-
 nam pacto quispiam hunc belluino animo pre-
 ditum inter homines recensere poterit, cum
 mitis ac placide nature lineamenta in eo mi-
 nimè perspiciat, verùm Scylla cuiusdam, &
 Chimera atque Hydra (iuxta externas fabu-
 las) foetorem cernat.

§. VI.

Clementis Alexandrini & Senecæ iudicio, lu-
 xuriantes in bestias mutari.

Clem.
 Alex. l. i.
 Pædago-
 gi, c. 13.

Affonat & Clemens Alexandrinus his
 verbis. Quin etiam, quod supremum est om-
 nium, ipsam Philosophiam definiunt, studium
 rectæ

recta rationis, adeò ut sit necessariò delictum, quidquid fit propter errorem rationis, & meritò Græcè vocetur ἀμαρτία, hoc est, erratum, quod etiam peccatum significat. Iam enim quando primus homo peccavit, & Deo non obediit: Et iumentis, inquit, assimilatus est homo, qui præter rationem aberrasset, meritò rationis expertus existimatus comparatur iumentis. Hinc etiam dicit Sapia: Equus ad coitum, libidinosus, & adulter irrationali iumento assimilatus. Et ideò subiungit: Quocumq; super eo sedente hinnit. Non amplius, inquit, homo loquitur. Non est enim amplius particeps rationis, qui peccat præter rationem: est autem expertus rationis bellua, dedita cupiditatibus, cui omnes voluptates insident. Ita ex hominibus equos facit luxuria; quos, eodẽ teste Alexandrino Clemente, & luxus in bestias mutat, luxus, inquã, ille, qui in escis & esculentis quæritur. Ita enim disputat. Victus, qui sufficientiam excedit ac obruit, homini multum officit; animam certè segnem & inertem reddit, corpus verò valetudinarium, & quod in morbos facile prolabitur efficiens. Quin etiam voluptates quæ in diiudicandis condimentis anxie sunt & difficiles, probra & maledicta inurunt: utpote liguritionem, in-

M m 3

gluuiem

Idem
Alexand.
Clemens.
l. 2. Pædo-
gogi, c. 1.

gluuiem, edacitatem, voracitatem, insatiabilitatem, & huiusmodi alia. Musca quoque aptissimè vocantur, & adulatores, & gladiatores, & immane genus parasitorum: ventris voluptate hi quidem rationem, illi verò amicitiam, alij autem vitam ipsam vendentes, super ventrem serpentes, bellua hominibus similes, ad imaginem patris sui, edacis voracisq; bellua. Has ciborum vinorumque Charybdes etiam Seneca in animalium ratione ca-

Senec. ep.
60.

rentium classem reponens ait: Taurus paucissimorum iugerum pascuis impletur: una silua elephantis pluribus sufficit: homo & terra pascitur, & mari. Quid ergò? tam insatiabilem nobis natura aluum dedit, cum tam modica corpora dedisset, ut vastissimorum edacissimorumq; animalium aviditatem vinceremus? minimè. Quantulum est enim, quod nature datur? paruo illa dimittitur. Non famemes nobis ventris nostri magno constat, sed ambitio. Hos itaq; (ut ait Sallustius) ventri obedientes animalium loco numeremus, non hominum; quosdam verò ne animalium quidem, sed mortuorum.

§. VII.

Eiusdem Clementis sententia, quos vulpibus cicadis, & c. comparet?

Verùm

Verum ad Clementem reuertamur, qui Sophistas cicadarum & vulpium nomine condecoratos nihil mentis, multum vocis, aut strepitus potius habere asserit. *Ob hanc artem, inquit, se efferentes Sophistae infelices, canoris quibusdam suis nugis garrientes, cum in nominum delectu & certa dictionum compositione & connexionem, tota vita laborant, cicadis apparent loquaciores, eos quibus pruriunt aures non satis, ut mihi videtur, viriliter demulcentes, & titillantes.*

Clemente
Alex. l. 1.
Stroma

Verborum non stilla cadens, sed flumen iners.

Et certe quemadmodum veteribus in calceis, imbecilla ijs sunt alia & disfluunt, sola autem eis restat lingua. Pulchre ergo eos insectans scribit Solon Atheniensis:

Ad linguam aspicitis, & dulcia verba loquentes,

At quod fit, nemo spectat, agentis opus.

*Ac quiuis vestrum vulpis vestigia figit,
Et mentem vacuam putidulamque gerit.*

Hoc utique significat vox illa salutaris: *Vulpes foveas habent, filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. Super enim solo eo, ut arbitror, qui credit perfecte separato ab ijs bestiis,*

Matth. 8.
Luc. 9.

M m 4

qua

qua dicta sunt à scriptura, rerum omnium caput
conquiescit ac princeps, nempe benignum & man-
suetum verbum, qui comprehendit sapientes in
astutia ipsorum: Dominus enim solus cognoscit
disceptationes sapientum; quod vana sunt.
Sapientes utique Scriptura vocante Sophistas,
qui in dictionibus versantur & artibus super-
fluis. Usque adeò vulgare est, à bestiis mo-
res hominum appellare, ut nihil ferè sit
apud plebem communius. *Lyfandrum* La-
cedæmonium aiunt, cum ageret in Ionia, *Ly-
curgi* molestas laboriosasq; leges reiecisse, & vi-
tam dissolutè luxuriosèq; habuisse. *Lamia* igitur
scortum Atticum dixit, *Leones* Græci, *Ephesi*
redduntur vulpes. Quibus etiam femina-
rum se superbia assimilant, firmata longa
post se trahentium, more vulpis vestigia
sua verrentis. Diximus supra, fuisse inter
monstra, qui equorum instar dependulam
retro haberent appendicem. Qualem eti-
am scribit *Marcus Polus* esse ijs, qui iuxta
Lauam in prouincia Lambri degunt, abs-
que villis quidem, sed in vlnæ mensuram
excurrentem: aut de quibus *Plinius* me-
morat miræ pernicitatis hominibus: vel
quos tradit *Pausanias*, in insulis *Satyridis*,
equis ea parte pares esse. Quod in his mon-
strosum,

Ælian.
l. 13. Var.
c. 8. & 9.

**Marcus
Polus** l. 5.
cap. 15.

Plin. l. 7.
cap. 2.

strosū, in feminis scilicet erit formosū?
Enimuerò hoc est, quod eas serpentibus
aut etiam draconibus similes facit: nam
& hi vermes, & stelliones, & basilisci eius-
modi post se syrma trahunt.

§. VIII.

Monstrosi superbarum feminarum sumtus.

Quid si in medium adducam vitium,
quod ex hominibus camelos, immo ele-
phantos, immo plus quàm insulares ba-
lænas facit? Nihil fingam, vera dicam, &
nemo credet, nisi digitis monstrata. Sunt
in quodam loco fæminæ tam magnæ, vt ijs
vestiendis non vnus, non duo, non centū
sartores sufficiant; sed vt tegantur, totæ
debent nationes laborare. Sunt tam ro-
bustæ, vt totos agros & fundos possint
manibus & digitis portare. Sunt tam vali-
dæ, vt capiti domos, & arces, & turres
imponant. Sunt tam formosæ, vt velut
cælum stellatum luceant. Sunt tam artifi-
ciosæ, vt, qualemcunque, vel capillū, vel
vultum optant, hominibus ostendant.
Quis hæc omnia non putet iudicetue esse
plusquàm monstrosa? Super quæ accedit,
quòd sexum mutant, quoties volunt; vt
in equis & fenestris viros existimes te vi-
dere,

dere, quas paulò priùs audisti puellas nominari. Nec sanè pauca sunt tales: crebrò occurrunt, immò in oculos nostros incurrunt. Non est hæc mea fictio. Dudum hæc omnia, & plura scripsit Tertullianus. Scripserunt & alij Patres. Quia Ethnici quoque ipsi scripserunt, quando intolerabilem mulierum superbiam atque luxum exaggerarunt. Iunones nostræ, Nymphæ Palatinæ, mulieres extra aulam aulicæ, sunt tales. An non pro vnica tegenda & vestienda totæ laborant nationes? an non necesse fuit, vt pro vna Cleo-

Tertull.
lib. de habitu mulierum
cap. 1.

patra, aut Messalina Milesij onus tonderent, & Seres arbores nerent, & Tyrij tinguerent, & Phryges insuerent, & Babylonij intexerent, & margarita canderent, & Ceraunia cornescerent? In sandalia vnus reginæ quot vrbes sumtum conferunt? Antiqua res est superba prodigalitas. Nam & Pindarus *Agrigentum sacrum* idcirco appellat, quòd olim Proserpinæ à Ioue assignatū fuisset in ἀνακαλυψήσια, id est, cum primùm se vi-

Plutarch.
in Timoleonte
Athen.
l. 1. c. 30.

sendam sponsa præberet. Plutarchus, ob eandem caussam, totam scribit *Siciliam sacram*. Athenæus memorat, subacta à Persis Ægypto, Anthyllam urbem dari solitâ

regis

regis vxori in *calceamenta*. Herodotus tradit, plurimos pagos, in quibus fixerat tabernacula, Parysatidi reginæ datos in *cingulum*, vt Muretus legendum putat, qui etiam testatur, Lutetiæ Parisiorum, vectigal quoddam ex vino, appellari vulgò *cingulū reginæ*. Quam tamen summā multæ Deum amantes matronæ, etsi in superbiam ab alijs destinatam & consumtam, ipsæ potiùs in cultum & honores diuinos, animarumq; salutem conuerterunt. Quod narrat factum Horatius Tursellinus, cùm scribit, pensionem quandam aureorum quadringentorum in Canacapolas Christianorum in India, à Lusitaniæ rege reginæ vxoris, crepidarum & foccorum nomine, jam olim S. Francisci Xauerij rogatu attributam, pensitari. Ex his censibus perspicere potest, quàm verè dixerit Tertullianus: *Breuisimis oculis patrimonium grande profertur. Uno lino decies sestertium inseritur. Saltus & insulas tenera cervix fert. Graciles aurium cutes Kalendarium expendunt, & sinistra per singulos digitos de saccis singulis ludit. Hæ sunt vires ambitionis, tantarum usurarum substantiam uno & muliebri corpusculo baiulare. Vides robustas feminas?*

Herodot.
lib. 2.

Horat.
Tursell.
lib. 2. de
vita S.
Francisci
Xauerij
cap. 2.

Tertull.
loc. cit.

Plin. l. 9.
c. 35. nat.
hist.

minas? quibus in capite lucet gemma tribus arcibus emta, & de turrata capillorum structura pretia domorum exsplendescunt. Quot talenta in Cleopatrae auribus pependerit? Duo fuerunt maximi uniones per omne auum. Virumq; possedit Cleopatra Aegypti reginarum nouissima, per manus Orientis Regum sibi traditos. Hac cum exquisitis quotidie Antonius saginaretur epulis, superbo simul ac procaci fastu, ut regina meretrix lautitia eius omnem apparatusq; obtrectans, querente eo, quid astrui magnificentia possit, respondit unâ se cœna centies H.S. absumpturam. Cupiebat discere Antonius, sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsonibus factis, postero die, quo iudicium agebatur, magnificam aliâs cœnam, ne dies periret, sed quotidianam Antonio instituit, irridenti, computationemque expostulanti. At illa corollarium id esse, consumpturamq; se in eâ cœna taxationem confirmans, solamq; sexcenties H.S. cœnaturam, inferri mensam secundam insit. Ex precepto ministri unum tantum vas ante eam posuere aceti, cuius asperitas visq; in tabem margaritas resoluit. Gerebatq; auribus tum maxime singulare illud, & vere unicum natura opus. Itaque, expe-
Etante

Et ante Antonio, quidnam esset actura, detractū alterum merfit, ac liquefactum absorbuit. Iniecit alteri manū L. Plancus index sponsionis eius, eum quoque paranti simili modo absumere, victūmq; Antoniū pronunciauit, irato homine. Comitetur fama unionis eius parem, capta illa tanta questionis victrice regina dissectū, ut esset in utrisq; veneris auribus Roma in Pantheo dimidia eorum cœna. Nimirum, ut Satyricus dixit:

Nil non permittit mulier sibi, turpe pu- Iuuenal.
tat nil, sat. 6.

Cum virides gemmas collo circumdedit,
& cum
Auribus extensis magnos committit
elenchos.

§. IX.

Monstruosus feminarum virorumq; fucus.

Si formam stellati in hoc sexu cæli, si artem vultus & capillorum colorem mutandi dici tibi cupis, *Habitus feminae*, ait Tertull. lib. de habitu mulierum cap. 4.
Tertullianus, duplicem speciem circumfert, cultum & ornatum. Cultum dicimus, quem mundum muliebrem vocant: ornatum, quem immundum muliebrem conuenit dici. Ille in auro, & argento, & gemmis, & vestibus deputatur: iste in cura capilli, & cutis,

&

Vide hi-
storiam
Antipo-
dum Io.
Gottfr.
pag. 120.
& pag. 145.

Tertoll.
lib. de
cultu fe-
minar:
cap. 51

et earum partium corporis, quæ oculos tra-
hant. Alteri ambitionis crimen intendimus,
alteri prostitutionis. Ridemus Indos, qui cu-
tam floribus pingunt, aut gemmatis vul-
tibus incedunt, & lapillos carni viuae infe-
runt, frontisque atrum lurorem carbonu-
culis & smaragdīs distinguunt, prodeuntque
discolores, more psittacorum: sed maximè
sic ornant perituros; ut splendidè pereant.
Æquè ridendæ sunt istæ grandes matronæ,
ac nymphæ Palatinæ, quæ faciem fictam
gestant, & effigiem mentiuntur, fucoque
decipiunt amatores. In Dominum enim de-
linquunt, quæ cutem medicaminibus unguunt,
genas rubore maculant, oculos fuliginè colli-
nunt. Displicet illis nimium plastica Dei: in
ipsis redarguunt, reprehendunt artificem om-
nium. Reprehendunt enim cum emendant,
cum adyiciunt, utique ab aduersario artifice
sumentes additamenta ista, id est, diabolo. Nam
quis corpus monstraret mutare, nisi qui et ho-
minis spiritum malitia transfigurauit? ille in-
dubitatè huiusmodi ingenia concinnauit, ut in
nobis quodammodo manus Deo inferret. Quod
nascitur, opus Dei est. Ergo quod fingitur,
diaboli negotium est. Diuino operi, satanae in-
genia superducere, quam scelestum est? Hac

Tertul-

Tertullianus de feminis, & longè plura in duobus diuersis libris. Propertij sunt ista:

Propert.
l. 2. cl. 18.

Vt natura dedit, sic omnis recta figura:

Turpis Romano Belgicus ore color.

Quidenim est aliud, ait Franciscus Patricius, poenitere sui ipsius, & seipsam odio habere, quàm aliam faciem inducere? & visco, cerussa, fuco, alijsq; pigmentis naturam violare? Qui quòd paulo post, ablutis adulterinis coloribus, ad formam pristinam redit, non sine irrisione omnium familiarium, & cum damno etiam nativæ venustatis? Ex illis namq; venenis ruga ante tempus faciem arant, oculi caligant, dentes obscuriores sunt: animaq; uxoris pessimè olet. His commentitijs coloribus foeditatē aspectus, & contemptum sibi comparant, odiumq; viri. Et præsertim,

Francisc.
Patricius
de instit.
Reip. l. 4.
cap. 5.

Cùm miseri viscantur labra mariti.

Quare inter amoris remedia præscribitur respicere cupienti, vt improuisus adsit, & Sirenulæ suæ vitia deprehendat.

Tu quoq; , compositis sua cùm linit ora venenis,

Ouid. l. 1.
de Remed.

*Ad domina vultus, nec pudor obster-
eas.*

Pyxidas inuenies, & rerum mille colores;

Et sners in tepidos oesypa lapsa sinus.

Illas

*Illa tuas redolent, Phineu, medicamina
mensas:*

*Non semel hinc stomacho nausea fa-
cta meo.*

Longè maior nausea creatur ijs, qui de-
prehendunt suas, galericulum gestare, at-
que ascititijs pilis, à meretrice, aut vespil-
lone emtis, vel caluitiem, vel canitiem dis-
simulare, & crispere comas alienas, qui-
bus, tanquam cornicula, alienis plumis su-
perbiunt & triumphant. Multoq̄ue maior
nausea mouetur ijs, qui ex vetularum vul-
tibus conijcere volunt, quid de vultibus
futurum sit iuencularum. Quàm multæ
enim scitissimæ pulchritudinis puellæ in-
quantas, quamq̄ue cadauerosas, senio for-
mam deuastante, laruas degenerant? Ipsâ
enim naturæ lege illud capillorum quon-
dam succinum auro & gemmis distinctum,
in luridam canitiem, & ingratas capitis ni-
ues, tandemq̄ue etiam, velut in Medu-
sæos angues vertitur. Oculi stellis æmuli,
in stillantes & sanguineas lacunas mutan-
tur, vt sine contagio, aut fascino aspici
non possint. Candidum genarum æquor
purpurâ velut corallio relucens, in squalli-
dum aruum rugis aratum, & verrucis, ve-
lut

lut collibus ebulliens, buxantemque luro-
 rem abit, similem folijs autumnalibus, de
 arbore lapsis, quæ virorem amiserunt. Ita-
 que non jam in labris rosæ, non serenitas
 in fronte, sed tristis nubes sedet, quæ ter-
 ret intuentes. In ore nullum ebur dentium,
 sed quoddam barathrum Auernale. E na-
 so stiria, ex ore mucus, è mento salivæ pen-
 det. Hoc nunc stibium est tam bellæ olim
 puellæ. Ita Tisiphone facta est, quæ olim
 erat Calliope; neque iam in censu habetur
 Gratiarum, sed occurrentibus putatur esse
 quarta Furiarum. Quis non pro monstro
 habeat talem metamorphosin, quæ de
 virginea facie in tam foedam transit Har-
 pyiam? quæ longè, postea in sepulchro
 tabe & vermibus cooperta, foedius erit
 testimonium humanæ vanitatis. Vult hoc
 ita per naturam fieri Author nature, ut
 sciant, quid ornent puellæ, quæ se adeò
 comunt & ornant, ut prodigia videantur;
 quin ut iuvenes quoque nōrint, quid ament.
 Dicturi enim sunt aliquando cum Franci-
 sco Borgia: *Haccine illa sunt lumina, quæ om-
 nium in se oculos convertant? hac venustas il-
 la, quæ aliarū formas extinxerat? Tunc Is-
 bella? Tunc Augusta? Fallunt oculi? aberrat
 mens?*

Andreas
 Schottus
 in vit.
 Francisc.
 Borgia
 l. 1. cap. 79

mens? Sed non fallunt: Nimirum humanarum hæc rerum vicissitudo est. Inunc, fragile illud forma bonum admirare. I, lutum hoc auro orna; i, pinge cutem; crispa capillos; stringe cincinnos, puella. Quæ etiam in viris sunt longè deformiora. Quanquam ita tonsæ sunt nunc & pileatæ, ita viriliter thoracatæ, seu nuptæ, seu nubiles famina; ac vicissim ita comtuli & cincinnatuli iuuenes, vt, si eos videas per fenestram prospicere, facilè in viris fæminas, & in fæminis viros autumes te intueri. Adeo monstra sunt & puellæ vt iuuenes tonsæ, & iuuenes vt femina compti, propriasq; præstigias forma & hic sexus sibi agnoscat, barbam acrius cadere, interuellere, circumdare capillum, disponere, etiam colorare canitiem, primamquamque subducere totius corporis lanuginem, pigmento quoque muliebri distinguere cetera pulueris cuiusdam asperitudine leuigare, tum speculum omni occasione consulere, anxie inspicere, cum tamen cognito Deo adempta placendi voluntate, per luxuria vacationem, omnia illa, vt ociosa, vt hostilia pudicitia recusantur. Sed de his iuuenum monstris satis superq; egi in secundo libro de Labyrintho, vbi eos monstro camelopardali cõparauit.

Tertull.
lib. cit.
cap. 8.

Lib. 2. de
Labyrinthi fraud.
cap. 3.

§. X.

§. X.

Boëtij de hominum in bestias mutatione
sententia.

In longam Iliadem opus excurret, si omnes hîc voluero enumerare similitudines, & nomenclaturas, quibus scriptores tam sacri, quàm profani, & populi vulgus singula mortalium vitia solent exprimere. Quoddam velut compendium accipe à Boëtio, & quod non vis dici, noli esse. Vide, inquit, ex aduersa parte hominum, qua improbos pœna comitetur, &c. Quidquid à bono deficit, esse desistit. Quo fit, ut mali desinant esse, quod fuerant. Sed fuisse homines, adhuc humani corporis species ostentat. Quare versimilitudinem, humanam quoque amisere naturam. Sed cum ultra homines promouere sola probitas possit, necesse est, ut quos ab humana conditione deiecit, infra hominis meritum detrudat improbitas. Euenit igitur, ut quem transformatum vitijs videas, hominem existimare non possis. Auaritia seruit alienarum opum violentus ereptor? Similem lupo dixeris. Ferox atq; inquietus linguâ litigijs exercet? Cani comparabis. Insidiator occultus surripuisse fraudibus gaudet? Vulpeculis exaquetur. Ira intemperans fremit?

Boët. l. 4.
de conso-
lat. Phil.
prof. 3.

N n 2

Leonis

Leonis animum gestare credatur. Pavidus ac fugax non metuenda formidat? Cervus similis habeatur. Segnis ac stupidus torpet? Asinum vivit. Lenis ac inconstans studia permutat? Nihil ab auibus differt. Fœdis immundisq; libidinibus immergitur? Sordida suis voluptate detinetur. Ita fit, ut qui, probitate deserta, homo esse desierit, cum in diuinam conditionem transire non possit, vertatur in belluam. Quod multò magis est prodigiosum, quàm si cicuratae belluæ vertantur quodammodo in homines, discantq; ire per extentum fanem, quod de elephantis refertur, & de alijs bestijs alia, quæ alioqui non videntur, nisi ab humana prudentia provenire. Meritò igitur & ego, mutato stilo, dicere possum;

Postquam cœperunt homines brutescere,
verso

Ordine, cœperunt hominescere bruta vicissim.

CAPVT